

d e d r a a k

DE DRAAK

Geschiedenis van het huis

Plechtige Stedelijke ontvangsten

Dranken en gebruiken in middeleeuwse taveernes

door

Corn. J. F. Slotmans

Gemeente-Archivaris van Bergen op Zoom

AANGEBODEN DOOR:

HOTEL DE DRAAK - CAFÉ-RESTAURANT

EIG. G. OIRBANS - GROTE MARKT 37 - BERGEN OP ZOOM

Wie sou bier oft wijn nu laten verschalen ?

d Bier wort goet qhebrouwen nu over al!

aldus "der Vreughden Bloeme" in 1561

Het geheel werd gezet uit de Hollandse medievale van H. de Roos en gedrukt op de persen van de firma p. Harte te Bergen op Zoom

Jan van der Kreek tekende de omslag

De eerste druk verscheen in 1937.

De tweede druk werd voltooid 1 mei 1947

*In het soetste van de Meye
was tot Bergen groot geschreye
't verbrande alle stocken, staecken
behelve Oliphant en Draecke*

Een der oudste huizen van de stad

Met dit rijmpje van onzen zeventiend'eeuwsen burgemeester Thomas de Rouck, wordt nog altijd de traditie levendig gehouden, dat DE DRAAK en het aangrenzende pand boven de poort van het St. Annastraatje, eertijds OLIFANT geheten, de enigste panden zijn, welke de grote brand, die onze stad de 17e Mei 1397 teisterde, hebben overleefd.

DE DRAAK kan dus wel op de traditie bogen, één van de twee oudste huizen der stad te zijn. Jammer genoeg is het tot dusver niet mogelijk gebleken, die overlevering precies te bewijzen.

In het oude en zéér belangrijke foliant, dat het stedelijke archief bewaart en kent als 'Stadsregister', lezen we, dat *25 Mei 1414 Rombaet Gheraerts Schoenmakerssone heeft opgedragen Pieter Bolle, alsulcken gedeel van 1 huus ende erve, gelegen ande merct te Bergen, geheten den Drake als hem aencomende ende bestorven es van sinen vader ...* ". 't Huis stond er derhalve al enige tijd en de afstand 1397-1414 is niet zo heel groot !

Op 21 December 1440 ontmoeten we het pand nogmaals in de schepenprotocollen, wanneer Wouter Bolle (zoon van bovengenoemden Pieter) en zijn echtgenote door schepenen doen vastleggen, dat de langstlevende van beiden dit huis erven en tot zijn dood behouden zal. Zo kunnen we de lijn doortrekken, maar dat doen we straks.

Officiële ontvangsten. De stads “theercamer”

Uit de gegevens, welke ter beschikking staan, kan met zekerheid worden vastgesteld, dat DE DRAAK in de middeleeuwen en nog lang daarna, zijn gastvrije functie van de huidige dag niet kende. Alleen in 1512 woont in DE DRAECK een wijntavernier.

De vele vreemdelingen: Engelschen, Franssen, Spanjaarden, Portugezen, Schotten en Duitsers, die na 1400 de Bergen op Zoomse vrije jaarmarkten in steeds grotere getale komen bezoeken, moesten veelal voor de hele jaarmarkt periode kamers bij particulieren huren, de enkele taverne konden het massaal bezoek niet verwerken.

Het stadsbestuur, dat die vreemdelingen gaarne zag komen, onthaalde hen tijdens iedere jaarmarkt ten stadhuize op gulle wijze. Wijn vormt van die tractaties het hoofdbestanddeel, meermalen wordt er zelfs gesproken van een ‘banket’. Geen wonder, dat het stadsbestuur moest beschikken over *scotelen, kannen, commekens, saussieren ...* Ja, in 1509 is er zelfs sprake van *Janneken, weerdinnen* (waardin) *opter stadhuys*.

Slechts een enkele maal heeft het onthaal in een taverne plaats. Doch de mentaliteit van de mensen uit deze jaren, die hun stadhuis als het symbool zien en voelen van hun stedelijke rechten en vrijheden, dringt hen met sommige ontvangsten meer en meer naar de taverne. Zo vermeldt de stadsrekening over 1498/99, dat "*den heeren borgermeesteren ende scepenen der stadt van Antwerpen, die alhier waren gecomen ... een gelach ... (werd) geschoncken int ZONNE ...*" Dat de vroedschap het stadhuis niet de geschikte en geëigende plaats vindt voor allerlei feestelijkheden, komt vooral in 1505 duidelijk tot uiting.

Dan wordt een huis, *oostwaert ghestaen aan de stadt-halle metter faulte* (=kelder) *beneden, ... gheordineert tot eender theercamer, daer de wet* (= het stadsbestuur) *ende andere goede mannen inne banketeren* (= feestmaaltijden aanrichten) *souden, als hemlieden liefde ...*

Dit gebouw stond ten westen van de Lakenhal, aan de zuidzijde van de Grote Markt, 't heette tevoren LINGELANT en kreeg de naam van de OORT.

Inderdaad werden hier aanhoudend zeer gezellige samenkomsten gehouden. Sommige stadsrekeningen gewagen er nog van. In die van 1505/06 lezen we o.a. *opten Vastellavont lestleden geset op de selve kamer, present drossaet, scepenen, stadthouder ende meer anderen, een gelach, lopende... 4 scell. 3 den.*

Zo nu en dan verwijlt men met de gasten nog wel eens op het stadhuis. Want de 15e Augustus 1510 *naden vesperen, alsoe de gulde van der rethorijcken speelden de hysterie van sint Jacob decollatie (de onthoofding van St. Jacob) in precensien van mijnen Heer ende Vrouwe van der Vere met huer medeplegeren, henluden geschoncken nae tspel opter stadhuys, een bancket van zuker, amandelen, froyte, wijne, etc., nae uutwijsen der rekeningen dairaff apaert overgegeven, gedragende in al: 19 scell., 9den*". Maar dat waren dan ook de zuster van den Heer en haar gemaal.

Deze tekst laat ons zien, wat er zo al gegeten en gedronken werd bij een 'banket'. Duidelijker wordt dit nog uit de gegeven:

"Opten XVlen dach van Junio (1526), als men des noenens gebracht heeft de tidinghe van der geboorten onser genadigher heeren des Keijsers zone, des avonds present, mijnen heere van Waelhayn (dat de zoon van den Bergsen heer) ende zijnder vrouwen met meer andere van den edlen heeren uuyten hove, geschoncken tot eenen banckette in froytte (fruit), eertbesien (aardbeien), suykatén (sucade), dayen (dadels), amandelen, confijt, puppinghen, haesnoten, cabbeljausooghen (kruisbessen), muscus confijte, wijn root ende wit ..."

Dergelijke festijnen bleven zelfs in de tijd van achteruitgang der stad noodzakelijk om de kooplui te lokken. De stadsrekening 1556/57 vermeldt, dat *opten XXIIIen May als den courtmeesters huijsvrouw (= de vrouw van den Engelsens consul in onze stad) met noch andere enghelsche jouffrouwen quamen wandelen opter stadhuys om hetzelve*

te besien, henlieden gheschoncken (werd) een bancketten ende daervoer ghegeven aen wijn, bier ende anderssins, naevolghende der celen bij den burghemeester onderteekent 32 stuvers" !

Bier- en wijnaccijns Biersoorten

Het is niet zo eenvoudig om te achterhalen, in welke panden van het middeleeuwse Bergen op Zoom, taveerne gehouden werd, of waar men kon logeren en welke gebruiken er heersten. Hierover iets te kunnen schrijven vereist een minutieuze kennis van het Bergse archief.

Allereerst dient men te weten, dat zoals thans door de Staat, toen door de zelfstandige steden in het gebruik van alcoholhoudende dranken een prachtig object werd gezien om met accijns te belasten. Met dit grote verschil echter, dat de accijns op bier en wijn het belastingobject was bij uitstek. Andere belastingen kende men vrijwel niet.

Met een kleine verandering van een zeer bekende uitspraak, zou men kunnen zeggen: de geschiedenis van de bier accijns is de geschiedenis van de stad. Zodra n.l. de stedelijke kas een tekort vertoont of grote werken moeten worden uitgevoerd, ziet men de prijzen van bier en wijn stijgen. Deze verhogingen werden zelfs officieel vastgesteld. Dit trof de poorters nog té harder, wijl andere dranken als thee en koffie, nog niet bekend waren.

Om zeker te zijn van hare belastingpenningen stelt de stad accijnsmeesters aan, twee voor de bier-, en twee voor de wijnaccijns. (Dat was of bleef echter niet altijd zo). Het zijn "*goiden mannen, die de naden* (de gilden) *overgeven ende bij den wethouderen* (de schepenen) *dairtoe voertgecosen worden*, een soort erefuncties dus, die zij slechts één jaar vervullen tegen een bescheiden vergoeding. Zij controleren de stedelijke brouwerijen en de wijnvoorraden in de kelders, zij kopen voor de stad de vreemde bieren in; de winst bij de verkoop behaald, vloeit in de stedelijke kas.

Het accijnskantoor was in DE BAERGE, aan de Zuidzijde Haven. Enkele rekeningen van deze accijnsmeesters zijn bewaard gebleven. Die van de buiten-bieraccijns over het tijdvak 1 Maart-1 Juli 1508 leert ons de hoeveelheden en de soorten kennen, welke uit den vreemde werden aangevoerd.

De importeurs der vreemde bieren kwamen maar niet willekeurig de haven binnenvallen, doch verbonden zich voor een zekere tijd de geregelde aanvoer van vreemd bier te verzorgen. Toen in 1481 enkele brouwers uit Delft zich niet kweten - *„als zij van redenen ende voirwaerden wegen behouden en sculdich waren te doene”*, werden ze door de vroedschap voor een vijftal maanden van iedere levering uitgesloten.

In de vier maanden dan, waarover de bedoelde accijnsrekening loopt, wordt ingevoerd Delfts-, Waelems-, Engels-, Hamburger-, Oosters- (=Duits), Bremer-, Velpen of Gugairden en Jopen bier. Dit laatste komt uit Danzig. Alles bij elkaar 4084 tonnen ! Hiervan moest echter niet alleen de stad, doch bijna de hele heerlijkheid worden voorzien.

Daarnaast brouwde men in onze stad zelf ook bier, en wel drie soorten: *„inckel-, dobbel en dobbel waelhems Berghs bier”*. 't Goede drinkwater dezer streek maakte dit mogelijk.

Andere namen voor dezelfde soorten zijn *Oirtkens, Walems, Bellekens, Moeseler en cleyn bier*. Enkel of klein bier is gebrouwen uit zemelen, dubbel bier uit tarwe.

De gegevens laten niet toe hieruit goed omschreven conclusies te trekken. Wel menen we te mogen vaststellen, dat het Bergse bier lang niet van de minste kwaliteit is,. Onder de import treffen we de betere soorten aan. Delfts bier was hier zeer gevraagd. Een koppig biertje! De allerbeste soorten waren echter Engels, Duits of Velpen bier. Hiervan worden ook geen grote hoeveelheden aangevoerd, hij die er beslag op wist te leggen was verplicht de stadsomroeper te doen uitbellen, waar dit kostelijk nat voorradig was ! (1512).

Middeleeuwse wijnhuizen en logementen

Voorname gasten

Bij de bestudering van de oude bronnen is ons niet duidelijk geworden of bier en wijn tegelijkertijd in dezelfde taveernes verkocht werden. We mogen wel als zeker aannemen van niet, aangezien een gewoon burger, die zijn stand ophield, zijn dorst slechts laafde met Rijnwijn, het bier voor den arbeider latend.

De accijnsmeesters van de wijn lieten enkele rekeningen na, waaruit we de wijntaveernes leren kennen. De eerste is van 1498, maar biedt geen geschikt materiaal om er hier op in te gaan. De andere is van 1521. Een aardige rekening. Flinke voorraden hebben dan:

1. Hendric Stranghe in DEN STRUYS (Kortemeestraat). 't Stadsbestuur nam het eenmaal voor hem op toen de tolgaarder van Geervliet dezen Bergsen poorter bij het passeren van die tol had lastig gevallen. Hij was 'groothandelaar' en over zijn handel zou heel wat te schrijven zijn. Hij verkocht echter ook thuis 'in 't klein'.
2. Zijn zoon Jan Stranghe, uit HET OSSENHOOFD, óók .. groothandelaar deed voor zijn vader niet onder.
3. Harman in DE ZONNE. Deze taveerne vonden we al in 1498. En in 1577 werd binnen haar muren aan de officieren van den graaf van Hohenlo wijn geschonken als een bewijs, hoe verheugd men was over het vertrek van de Duitse soldaten.
4. Jan de Haesse, Deze waard mag in zekeren zin de beroemdste van alle vroegere Bergse taverniers genoemd worden. Dit door het feit, dat in December 1520 de beroemde Duitse schilder Albrecht Dürer een week lang bij hem logeerde. Dürer tekende in zijn notitieboek hierover het volgende op:

"Ich hab den Jan de Has, sein weib und sein zwo töchter mit dem kohlen conterfet und die magdt und die alt frau mit dem stefft in mein buchlein". (Hij had de familie de Haas dus in zijn schetsboek getekend). Men zie de plaat!

"Jan de Has eiden, hat mir, 1 hornisz gulden geben für sein conterfet".

Deze verkoop is oorzaak, dat het oudst bekende portret van een Bergsen waard, die het een beroemden gast naar de zin maakte, verloren is gegaan.

De andere schetsen zijn nl. bewaard gebleven en zo weten we nog hoe de toenmalige muts er uitzag, welke de Bergse vrouwen droegen, en die Dürer zo mooi vond dat hij er voor zijn vrouw een kocht.

5. Gerardin in DE VALCKE (thans de Grote Valck op de Markt). Dit pand is reeds in de tweede helft der 15e eeuw een grote taveerne. Tegelijkertijd is het logement. De stadsrekening 1525/26 spreekt van "twee doctoiren, die gelogeert waren in de Valcke, te wetene de kettermesters".
6. ..DE GULDEN VOET" (westzijde Markt). De eigenaar staat ook bekend als tafelhoeder, wat betekent, dat men er ook eten kon. Dergelijke

gelegenheden stonden bij de buitenlanders bekend als goed, netjes en goedkoop.

7. Gheert Mathissen op ten NOORT d.i, de hierboven vermelde OORT, de stads.theerkamer". In 1509 is Jan van .Ayen *weert van den Oorde*
8. DE GALEYE, was herberg en logement.
9. Jan Bolle in de SWANE had ook een zaak met een verleden. In Juni 1482 was *mijnen heer den greve van Nassouw in den Zwaan gelogeert*, terwijl in 1559 wordt vermeld, dat *Thomas Doel, scipper uuyt Englant, met sommige van zijn medegesellen* (ook Engelsen) *in compagnie vergadert was in sekere herberghe die Swane !*
10. Merten in 'T GULDEN HOOFT.

De drie laatsten met HET KETELKEN waren gelegen op de Grote Markt. 't Is wel merkwaardig, dat hun namen op één na allemaal verdwenen zijn en ... dat deze taveernes gelegen waren aan de zijden, juist tegenovergesteld aan die, waar we thans café's en hotel-restaurants aantreffen.

Er waren in de stad natuurlijk nog meer logementen.

Slechts over één willen we nog spreken. Voor de kooplui wordt in 1515 het huis DE RINCK aangekocht, om deze in te richten tot een beurs (BORSE). Behalve een voor die tijd moderne handelsinstelling, waar de koopman zaken doet, kon deze daar ook slapen. Althans er werden van stadswege bedden aangeschaft.

In deze BORSE, thans het huis westelijk van DE DRAAK, zou Alva gelogeerd hebben bij zijn bezoek aan Bergen op Zoom, ter gelegenheid van de begrafenis der in Spanje met Montigny zo droevig aan zijn eind gekomen Jan IV van Glymes, markies van Bergen op Zoom.

De middeleeuwse wijnkaart

Bespraken we boven reeds de verschillende soorten bieren, ook de middeleeuwse wijnkaart verdient onze belangstelling. Zeker als we de toenmalige waardering van deze edele drank kennen. Schreef Boendale niet:

Wyn is de beste liquore
die God ooit worden dede,
en de beste drank ook mede
als hij goed is ende fijn,
maar de kwaadste drank die mag zijn
als hij vuil is ende ongabe ...

De accijnsmeesters vermelden de volgende soorten:

Rijnse wijn	=	deze werd het allermeeft gebruikt, men dronk hem koel en ongemengd;
Gascoeqnaert	=	wijn uit Gascogne, Bordeaux wijn dus;
Romenie	=	zoete Spaanse wijn;
Malevezeye	=	een zoete wijn uit de buurt der Pyreneeën;
Bastart	=	een zoete wijn;
Petauwer	=	wijn uit Poitou;
Paelgiën	=	witte wijn;
Elzater	=	bepaald soort Rijnwijn;
Alicanter	=	Spaanse wijn;
Grycken	=	Griekse wijn;
Asoy	=	wijn uit Bourgondië, Auxois of Auxerre;

en Muscadel, welke nog bekend is.

Een veelbegeerde drank is ook Hippocras. Dit is een soort likeur, gemaakt van witte of rode wijn, waarin naast honing allerlei specerijen en aromatische kruiden werden gedaan. Vooral in onze streken werd deze zeer dik gebruikt.

Verder spreken de bronnen van *berchsche most*. Men ziet: er is niets nieuws onder de zon. Aardig is, dat dit gegeven wijst op druivencultuur in onze omtrek. Zij was trouwens in Brabant vrij algemeen. Men dronk ook deze wijn *met cruden* en maakte er aldus een hitsige drank van.

Voorschriften op het bedrijf

Zo onder het vertellen door kwamen gebruiken en gewoonten ter sprake, welke iets verraden van de zorgen van hen, die taveernes en *gastereyen* hielden. Op enkele bijzonderheden laten we hier onze aandacht vallen: dobbelen en andere kansspelen waren verboden, tijdens de jaarmarkten echter waren de vreemde kooplui in hun gehuurde kamers of gezamenlijk afgehuurde herbergen hierin geheel vrij (1464).

Evenals thans, moest toen de nog bescheiden 'service' beloond worden. Officieel was dit vastgesteld op *het negenste deel*, de wijze waarop dit berekend werd komt neer op 10% (1531).

De logementhouders hadden ook een logementregister bij te houden, dat door de dienaren van den schout werd gecontroleerd.

Een groter moeilijkheid dan thans de autostalling, vormde de stalling der paarden van de reizigers en de verhuur van reispaarden. Deze zorg kwam echter niet alleen op de schouders der taverniers neer *alsoe sekere poirteren en ingesetenen der stadt van Bergen op ten Zoom groote stallingen van peerden hebben, ende oic huer peerden om den coipman dair mede te dienen ...* (1533).

De middeleeuwse 'Bodega's' telden onder hun bezoekers blijkbaar ook klanten, die liefhebberij toonden 'op de lat' te komen. Die wijntapperijen hadden bovendien het nadeel, dat er zilveren of tinnen drinkerei gebruikt werd, dat neiging vertoonde spoorloos te verdwijnen.

Om deze euvelen te bestrijden, schreef de vroedschap voor, dat altijd een der gasten voor de consumptie van den nieuwen verbruiker garant zou blijven met de woorden: *ic houde mijn geheel gelach aen u* terwijl het voor het vullen van kroes of kan, gebruik was luidop te verklaren, ja moest gezegd worden: .. *dit* (deze kroes) *levere ic u Jan oft Peter - zoe de voirscreven ghecosen heet - op weder leveren* (1491).

De stamgasten

Wanneer we moeten geloven, wat de Spaanse soldaten vermelden in hun kronieken over hun verblijf tijdens de regering van koning Filips II in onze Lage Landen, dan waren de Nederlanders liefhebbers van een stevige drank. 't Schijnt regel geweest te zijn, dat 's avonds de vrouwen voorzien van een lantaarn de dronken mannen kwamen ophalen. Men hoeft trouwens maar schilderijen uit die tijd te zien om te weten, dat in die mededeling maar weinig overdrijving schuilt. Trouwens de grote wijn- en bieraanvoer bewijzen het eveneens. Sterke drank blijft nog

uitzondering, al wordt er bijv. kort na 1500 te Ossendrecht brandewijn gestookt.

Er was dus geen gebrek aan clientèle. Maar onder de logé' s waren soms rare gasten: Wie voor zijn schulden liever niet op de Lieve Vrouwen-toren gegijzeld werd, onderging in een logement een dergelijke straf.

De Gulden Draak, patriciërshuis

Van DE DRAAK vernemen we dus in de middeleeuwen niet als taveerne. Van 1414 tot in de 17e eeuw blijft het patriciërshuis. Zo zullen we ten minste moeten besluiten uit de verschillende "opdrachten" van dit pand. Een der oudste, welke we kennen, ze is van 16 Januari 1517, zegt al héél weinig, al worden hierin de fraaie kelders reeds genoemd, die het huis rijk is.

In de volgende eeuw wordt het iets interessanter.

Een der kinderen van *zaliger Mr. Hieronymus van de Perre, in sijnen leve secretaris deser stadt*, draagt 12 Febr. 1621 *het achtste paert in de huijsinge mette plaetsse, hove. erve, gronde achterhuijsen, gevolgen ende allen den toebehoorten, van achter tot voren, genaempt den Draeck, gestaen ende gelegen opte Grootte Markt alhier*, op aan haar broer Jan van de Perre, notaris te Bergen op Zoom.

Deze heeft dan een vierde deel. Doch 8 September 1623 draagt hij dit vierde deel over aan *dominus Samuel Baselius dienaar des H. Evangely binnen Ossendrecht, Woensdrecht, enz.*" gehuwd met Elisabeth van de Perre, en aan Cornelia van de Perre.

Bij die gelegenheid wordt het huis genoemd DEN GULDEN DRAECK.

Baselius heeft nu de helft van het pand in zijn bezit, en draagt dit gedeelte de 23e April 1627 over aan Mr. Jan Anthonij de Rouck, *jegenwoirdich rentmeester deser stadt*, die eveneens met een dochter van Van der Perre was gehuwd.

Genoemde de Rouck heeft dit pand zelf betrokken. Het is zeer waarschijnlijk, dat hij de fraaie arduinen gevel heeft laten optrekken, welke goed met den stadhuisgevel moet hebben geharmonieerd. Het

verbouwen van huizen en het vernieuwen van gevels was in die tijd in Bergen op Zoom een beetje in de mode.

De volgende verkoop geschiedt 18 Februari 1667:

Mr. Hieronymus de Rouck, notaris en procureur alhier, handelende voor zijn broers en zusters, die te Londen, Tunis e.a. plaatsen verbleven, alle kinderen van Mr. Jan Anthonie, zoeven genoemd, verkoopt dan DEN GULDEN DRAECK aan de gebroeders Marinus en Johannis Nerevelts, brouwers in de brouwerij DE FORTUNE (waarnaar de Fortuinstraat genoemd is). Behalve het huis namen ze ook over *het goude leer hangende in het saletken*.

Kopers namen de verplichting op zich *het blasoen van wapen, mette kasse bij afsterven van der vercooperen vader voor den gevel van desen huijse opgehangen, aldaar den gerequireerden tijt sal mogen blijven hangen, ende daer na bij de vercooperen werden aff gedaen ende na haer genomen sonder tegenseggen*".

De brouwers uit DE FORTUNE - we komen langzamerhand bij de toekomstige bestemming van het pand - hebben het pand echter stellig nog gebruikt voor woonhuis.

De Draak wordt een tapperij

Hun erfgenaam, Jacobus Neervelt, verkoopt in 1696 aan Johan de Haes, niet alleen DE DRAAK, doch ook *sekere huijskens met de kamers, staende in de Sinte Anna strate alhier, aghter de huijsinge den Draeck*.

Reeds in 1698 verkoopt de Haas DE DRAAK aan Sr. Willem Ferneth, doch het schijnt, dat Johan de Haas er als huurder in is blijven wonen.

Hij was dan de eerste, die er een tapperij in dreef.

Uit de resolutiën der vroedschap blijkt n.l., dat er in de tapperij van Johan de Haes was gevochten ¹). Daarvoor kreeg hij *f* 25.-. boete. Hij

¹ In het origineel staat: 'gevlochten'. Wat hier strafbaar aan zou zijn is onduidelijk; eerder lijkt dit een omissie van de zetter.

Kees bij G. Langg, Darmstadt.

A. J. Verwen sculp.

BERGEN - O P - Z O O M .
DE GROOTE MARKT.

Uitgever G. B. van Goor, te Gouda.

weigerde dit te betalen, waarop hem 12 Januari 1705 bevolen werd, zijn tappersnering te sluiten ! De Haes schijnt zich ook tegen dit laatste bevel te hebben verzet, want 5 April 1705 wordt de eerste aanzegging herhaald. Zeker werd het nu menens, daarom zal hij zijn boete maar voldaan hebben, althans 19 April 1705 krijgt hij verlov zijn tappersnering weer te openen.

Nicolaes van Fernij (zoon van boven genoemden Willem Ferneth) „deurwaarder van de Ed. Mo. Heeren Rade der Vereenigde Nederlanden, verkocht DE DRAAK 30 Juli 1717 aan notaris Lambert van Sambeek, ten behoeve van Monsieur Reijnier Aelmans, coopman in wijnen".

Na diens dood, verkocht zijn weduwe Juffrouw Emelia van der Linden het pand aan:

Monsieur Nicolaas de Camp, Pieter Cranecemp, Adriaen Boenders, Anthonij van Agthoven en Stephanus van Coerstreten, deekens en gezworens van het Broodmakers ambagt binnen deze stedt, ende sulcx ten behoeve van den gemeenen ambagte van 't voorseide Brootmakers ambagt.

Van het huis wordt dan gezegd, dat het is *geappropriëert tot een taverne*. Deze zin bewijst, dat DE DRAAK definitief café wordt. De weduwe had DE DRAAK op dat moment al verhuurd aan Nicolaas van Engelen. Deze mocht er tot Pinksteren 1730 in blijven wonen.

Behalve het huis en erf, waren in de verkoop ook begrepen de vroeger vermelde behangsels van goudleer, *ledicanten, stoelen, spiegels, etc. op conditiën, manieren en in voegen voorschreven, te weeten de huijsingen en erve, om en voor de somme van 2000 gld., en de behangsels etc. voor de somme van 100 gld.*

De Draak, het gildehuis der bakkers, 1730

Eenmaal in het bezit van het *Bakkersgilde*, verwisselde het pand in de 18e eeuw niet meer van eigenaar tot op de dag, dat de gilden werden opgeheven! Dat was in 1798.

Onder de 26 gilden der stad behoorde dat der bakkers tot een der oudste. Om het andere jaar, was hun gilde gerechtigd één der zeven "raads mannen" voor de vroedschap te kiezen, die daar twee stemmen uitbracht, te weten één namens de slaggers en één namens de bakkers. Hoe die raadsman zou stemmen werd vooraf, meest schriftelijk, bepaald ter gildekamer. Voor de bakkers geschiedde dit dus sinds 1730 in DE DRAAK.

Politieke gesprekken in DE DRAAK zijn dus verre van een novum!

In het bedrijf als zodanig is intussen ook heel wat veranderd.

Koffie en thee hebben hun intree gedaan en de geest die er in die dagen heerste, wordt wel heel leuk gekenschetst in de volgende rijmelarij:

*Maar zeg mij eens, waarom men de mannen alle dagen met hoopen,
Zoo ras de klok tien of elf heeft geslagen, na de koffijhuizen ziet loopen?
Daar men zoo een stuiver voor een kopje geeft, dat men thuis, op zijn
gemak,*

*Voor een oortje kan drinken: en dan nog een halve stuiver tabak?
Ik vraag jou ofter wel grooter klapschoolen zijn, vol zotternij,
Als de koffijhuizen? Zie, dat moet gij evenwel met mij
Bekennen, dat ze de zaletten ver overtreffen met praaten en klappen,
En onder 't dampen van een pijpje, niet anders dan als van ijdern
gebreken en staatszaken te snappen.*

*In 't kort, daar geschied niets in deze stad of men hoord
Het in de koffijhuizen aanstonds voor wat nieuws vertellen.
(uit "Theezieke Juffers" 1701)*

Uit de inventaris van de gildekamer

Op 29 October 1798, dienen de veertien dagen te voren aangestelde commissarissen van het opgeheven Broodmakersgilde, Pieter Kools en P. van de Vijver, een lijst in van al hun bezittingen. Daaruit zien we, dat ze het volledig eigendom van DE DRAAK niet meer bezitten. Ze spreken n.l. van "een kamer in de huijzinge den Draak met de eijgen zijnde servituten het ambagt in eigendom bezittende, met deszelfs sleutels".

De inventaris van hun gildekamer was lang niet mis. Een kleine opsomming moge dit verduidelijken:

- *een spiegel met een vergulde lijst,*
- *twee houte kroonen met koopere blakers,*
- *twee groote schilderijen, twee kleine dito,*
- *een zilver schild, daaraan een zilver bordetie,*
- *zes en dertig tinnen borden, een dito schotel, vijf kandelaren, een snuijter,*
- *tien wijnroemers, een bokaal, een glaasen Hoorn, twee naamlijsten.*
- *een kegelspel met een halven bal, enz. enz.*

(Was dit alles maar voor ons Museum bewaard gebleven !)

Op de kamer was natuurlijk beslag gelegd en deze werd (evenals bijv. de bezittingen van den Markies} de 12e Juni 1812 door de Franse regering, die hier toen baas was, verhuurd aan C. P. van Opdorp, voor 12 francs per jaar. Aangezien deze heer bakker was, vermoeden we, dat het gilde, de opheffing ten spijt, toch in haar lokaal is blijven vergaderen.

Het opgeheven Broodmakersgilde is tot ver in de 19e eeuw blijven voortbestaan als Begrafenis-sociëteit. Of deze in DE DRAAK gevestigd is gebleven, is me onbekend.

De negentiende-eeuwse voorgangers van den huidigen gérant

Wie waren de eigenaren in de 19e eeuw?

Het bevolkingsregister in 1812 op bevel van Napoleon aangelegd noemt:

Jean Nicolaas Clementz, caffetier, né 1758 à Welstein en Allemagne. Hij werd pas 9 Dec. 1812 als zodanig ingeschreven.

In 1826 noemt een soortgelijk register **Johannes van den Enden**, 58 jaar oud, als "koffijhuishouder" in DE DRAAK.

In 1840 blijkt de zaak te zijn overgenomen door **Josephus Falck**, geb. te Antwerpen in 1799, gehuwd met Maria v. d. Zwaluw, J. Falck was al in 1824 in Bergen op Zoom komen wonen. Te hunnen huize verbleef ook Catharina Contermans, geb. in 1769 (moeder van Jos. Falck). Deze oude dame overleed in het voorjaar van 1853 en spoedig - November 1853 - volgde de dood van Falck zelf.

De kinderen Falck verlaten in Januari 1854 onze stad en DE DRAAK wordt dan overgenomen door *Johannis Baptist Trimbos*, geb. 1824 te Bergen op Zoom en in 1850 gehuwd met Petronella Lemmers, de man wiens tweede voornaam de huiselijke Bergse toenaam „Tiest" aan DE DRAAK zou geven. Hij overlijdt 16 Mei 1892, doch de weduwe zet de zaak voort.

Na haar overlijden (14 Aug. 1898) neemt haar gehuwde dochter, Adriana Elisabeth, DE DRAAK over. Reeds jong weduwe van Hendrik Visser was zij in 1895 hertrouwt met dhr. Joh. Giesbers. Het echtpaar **Giesbers- Trimbos** heeft het pand in 1899 het huidige uiterlijk aanzien gegeven.

In October 1918 neemt de tegenwoordige eigenaar **Gerard Oirbans-de Visser** de zaak over. Het beheer van de Draak zet zich dus in vrouwelijke linie voort.

Sindsdien is er heel wat gemoderniseerd en uitgebreid, zo werd het westelijk aangrenzende pand ook bijgetrokken. Dit huis ST. JORIS genaamd heeft eveneens een geschiedenis, welke bijna even oud is als die van DE DRAAK.

De Draak in de folklore

Het samentreffen van de namen DE DRAAK en ST. JORIS bij naast elkaar gelegen huizen, en dat zover hun geschreven geschiedenis teruggaat, trekt uit folkloristisch oogpunt de aandacht.

Onder de vleugen heidendom, welke tot en met de veertiende eeuw bij onze voorouders zijn blijven hangen, behoort n.l. ook de mythe van DE DRAAK. Dit fantastisch dier zou volgens prof. P. de Keijser, een merkwaardig overblijfsel zijn van het Germaanse geloof aan vliegende onweermonsters, en dus door onze voorvaderen bedoeld zijn als afweermiddel tegen bliksemingslag (Cfr. Oostvlaamse Zanten. 1927, 18-21), ofwel als bewaker van een kostelijk erfgoed.

In de vijftiende eeuw neemt dit bijgeloof aan onweermonsters reeds sterk af en wordt St. Joris de held, die de draak verslaat. Daarbij komen nog een grote schaar heiligen een handje helpen om het bijgeloof aan de heidense draak voor goed uit de weg te ruimen.

Vele sagen in de St. Joris literatuur leveren voor dit alles het bewijs. (Cfr. Clement Tréfois, in Oost-Vlaamse Zanten. 1934, 57, 77). De folklore zou hiermee het bewijs leveren, dat het pand DE DRAAK inderdaad van vóór de grote brand dateert, terwijl het naburige huis na

die brand herbouwd, een naam kreeg, welke paste in de geest van de nieuwe eeuw.

't Is wel een aardig verloop der geschiedenis, dat pas in onze moderne tijd, die deze middeleeuwse begrippen niet meer aanvoelt, beide panden in één hand gekomen zijn.

Besluit

Een degelijke ouderwetse zowel als moderne opvatting is, dat de *eer van een huis* voor een groot deel *afhangt van de wijze, waarop er gekookt wordt*. Dat geldt zeker voor een restaurant. Dat is van belang, want eten is noodzaak. Goed eten is een kunst. Wanneer de mens er ooit in geslaagd is om van de nood een deugd te maken, dan zeker wel hierin. Zeker is er in DE DRAAK volop gelegenheid niet alleen de deugd, maar ook het avontuur der lekkerbekkerij te beleven.

Actuele aanvulling

Na het verschijnen van dit boekje heeft de tijd bepaald niet stilgestaan. Drie jaar na de eerste druk brak de Tweede Wereldoorlog uit. Wat dit betekende voor De Draak leest u in andere publicaties. Wel spijtig dat bij de tweede druk in 1947 de voor DE DRAAK zeer indringende oorlogsperiode niet werd opgenomen.

Vanaf die tijd tot heden is er nog heel veel gebeurd rondom De Draak dat het optekenen waard is. We mogen ons gelukkig prijzen dat de huidige eigenaar, Frans Hazen, op de [website van het GRAND HOTEL DE DRAAK](#) zowel over de [oorlogsperiode](#) als [over zijn 'regeerperiode'](#) veel lezenswaardig heeft geplaatst.

Verder lezen is van harte aanbevolen!

De Draak thans